

Саптық дайындық

ТАҚЫРЫП: Сап және оның элементтері. Саптық қалып

1. Сабақтың мақсаты: Білімгерлерге сап және оның элементтері, саптық қалып туралы мәліметтер беру.

2. Сабақтың барысы:

а) Ұйымдастыру кезеңі – 3 мин

Взвод командирі білімгерлерді сапқа тұрғызады, оқытушыға рапорт береді, амандасу, түгендеу, білімгерлердің сырт көрінісін тексеру.

ә) Өтілген тақырыпты сұрау кезеңі:

1. Жарықшақты қол гранаталары неге арналған?
2. РГД - 5 қол гранатасының ұрыстық сипаты туралы не білесіңдер?
3. РГН және РГО жарықшақты қол гранаталарының арналуы мен ұрыстық сипаты туралы не білесіңдер?
4. РГН және РГО жарықшақты граната құрылғысының ерекшеліктері неде?
5. ЖҚГҮТ (УЗРГМ) тұтандырғышының құрылысы қандай?
6. Ф - 1 қол гранатасы жөнінде не білесіңдер?
7. Гранаталарды қолданған кездегі қауіпсіздік шараларын атаңдар.

б) Негізгі бөлім:

Саптық дайындық – әскери қызметшілерді әскери дағды мен әскери тәртіпке үйретудің маңызды пәндерінің бірі. Ол әскери қызметшіге саптық қалыпты, ұқыптылықты, тәртіптілікті, бөлімше құрамында жекеленген саптық тәсілдер мен үйлесімді қимылдарды дереу және дұрыс орындауды үйретеді.

Саптық дайындық: қарумен және қарусыз жекеленген саптық жаттығуларды машиналарға және жаяу реттегі қимылдар кезінде бөлімше (есеп тобы, экипаж), взвод, рота (батарея), батальон (дивизион) және полктердің жаттықтыруын; бөлімше мен бөлімдердің саптық байқауларын, сондай - ақ әскери қызметшілердің ұрыс алаңында жылжу тәсілдерін қамтиды.

Саптық дайындық сабақ кестесінде қарастырылған оқу уақытында өткізіледі. Ол тактикалық, атыс, денешынықтыру сабақтарында және басқа сабақтардың барлығында, сапқа тұруда, қозғалыс кезінде, күнделікті өмірде жетілдіріліп, іске асырылады.

Сап және оның элементтері

Сап – әскери қызметшілердің, бөлімшелер мен бөлімдердің жаяу тәртіпте және машиналарда олардың бірлесіп іс - қимыл жасауы үшін Жарғымен белгіленген орналасуы.

Қатар – әскери қызметшілердің бір сызық бойына бірі екіншісінің қасына белгіленген аралықтарда орналасатын сабы.

Машиналар сызығы – машиналардың бір сызық бойына бірі екіншісінің қасына белгіленген аралықтарда орналасатын сабы.

Қаптал – саптың оң (сол) жақ шеті. Бұрылған кезде сап қапталдарының атаулары өзгермейді.

Маңдайшеп – саптың әскери қызметшілер тіке қарап тұрған жағы (машиналардың алдыңғы бөлігі).

Саптың тыл жағы – маңдайшепке қарама - қарсы жағы.

Аралық – маңдайшеп бойынша әскери қызметшілер (машиналар), бөлімшелер мен бөлімдер арасындағы қашықтық.

Арақашықтық – әскери қызметшілер (машиналар), бөлімшелер мен бөлімдер арасындағы түпкі жаққа қарай қашықтық.

Саптың ені – қапталдар арасындағы қашықтық.

Сап тереңдігі – бірінші қатардан (алдында тұрған әскери қызметшіден) соңғы қатарға (артқы жақта тұрған әскери қызметшіге) дейінгі, ал машиналардағы іс - қимылы кезінде – машиналардың бірінші сызығынан (алдында тұрған машинадан) машиналардың соңғы сызығына (артқы жақта тұрған машинаға) дейінгі қашықтық.

Екі қатарлы сап – бір қатардағы әскери қызметшілер бір адым арақашықтықта (қолын созып, алдында тұрған әскери қызметшінің иығына алақанын салып) басқа қатардағы әскери қызметшілердің ту сыртына қарай орналастырылған сап. Қатарлар бірінші және екінші деп аталады. Сап бұрылған кезде қатардың атауы өзгермейді.

Қатар – екі қатарлы сапта біреуі екіншісінің ту сыртында тұрған екі әскери қызметші. Егер бірінші қатардағы әскери қызметшінің ту сыртында екінші қатардағы әскери қызметші тұрмаса, онда ондай қатар толық емес деп аталады; соңғы қатар үнемі толық болуы тиіс.

Екі қатарлы сап артқа бұрылған кезде толық емес қатардағы әскери қызметші алдында тұрған қатарға ауысады.

Төрт және одан аз әскери қызметшілер үнемі бір қатарға сапқа тұрғызылады.

Бір қатарлы (қатар) және екі қатарлы сап жинақталған немесе жазылған болуы мүмкін.

Жинақталған сапта әскери қызметшілер қатарларда маңдайшеп бойынша бір - бірінен шынтақтары арасында алақанның еніне тең аралықтарда орналасады.

Жазылған саптағы әскери қызметшілер қатарларда маңдайшеп бойынша бір - бірінен бір адымда немесе командир көрсеткен аралықтарда орналасады.

Лек – әскери қызметшілердің бір - бірінің ту сыртында, ал бөлімшелер (машиналар) бір - бірінің артында Жарғымен немесе командирмен белгіленген арақашықтықта орналасатын сабы.

Лектер бір, екі, үш, төрт және одан да көп болуы мүмкін.

Лектер бөлімшелер мен бөлімдерді өрістетілген немесе жорықтық сапқа тұрғызу үшін қолданылады.

Төрт және одан аз әскери қызметшілер лекке бір - бірден тұрғызылады.

Өрістетілген сап бөлімшенің маңдайшеп бойынша бір қатарлы немесе екі қатарлы сапта (машиналар сызығына) немесе лектер сызығына Жарғымен немесе командирмен белгіленген аралықтарда бір сызық бойына тұрғызылатын сабы. Өрістетілген сап тексерулер, санаулар, байқаулар, парадтар өткізу үшін, сондай - ақ басқа да қажетті жағдайларда қолданылады.

Жорықтық сап – бөлімшенің лекке сапқа тұрғызылған немесе бөлімшелер Жарғымен немесе командирмен белгіленген арақашықтықтарда бірінен кейін бірі сапқа тұрғызылатын сабы. Жорықтық сап бөлімшелер шеру жасаған кездегі қозғалыс, салтанат тышерумен, әндетіп өту үшін, сондай - ақ басқа да қажетті жағдайларда қолданылады.

Бағыттаушы – көрсетілген бағытта бірінші жүріп келе жатқан әскери қызметші (бөлімше, машина). Бағыттаушы бойынша қалған әскери қызметшілер (бөлімшелер, машиналар) өз қозғалысын реттейді.

Тұйықтаушы – лекте соңғы келе жатқан әскери қызметші (бөлімше, машина).

Алдын ала және орындауға берілетін пәрмендер.

Сапты басқару (машинада) пәрмендермен жүзеге асырылады, оны командир дауыстап, белгілермен және жеке өзі көрсете отырып, сондай - ақ техникалық байланыс құралдары арқылы беруі мүмкін.

Пәрмендер лек бойынша белімшелер командирлері (машиналар жетекшілері) және тағайындалған қадағалаушылар арқылы берілуі мүмкін.

Сапта аға командир, оған пәрмен беруге ыңғайлы жерде болады. Қалған командирлер Жарғымен немесе аға командирмен белгіленген орындарда бола отырып, пәрмендерді береді.

Пәрмен алдын ала берілетін және орындалатын болып бөлінеді; пәрмендер тек орындалатын болуы мүмкін.

Алдын ала берілетін пәрмен әскери қызметшілердің назарын күшейту және пәрменді орындауға дайындалу үшін сапта тұрғандар командирдің олардан қандай іс қимылдарды талап етіп тұрғанын түсіну үшін нық, дауыстап және созылмалы беріледі.

Орындалатын пәрмен (ірі әріптермен басылған) үзілістен кейін, дауыстап, буындалып және нық беріледі. Орындалатын пәрмен бойынша оны шұғыл және нақты орындау жүргізіледі.

Командир (бастық) бөлімшеге назар аударған кезде және алдын ала берілетін пәрмен бойынша саптағы орнында тұрған әскери қызметшілер саптық қалыпты қабылдайды, ал қозғалыста саптық адымға көшеді.

Бастық саптан тыс әскери қызметшіге назар аударған кезде ол бастыққа қарай бұрылады және саптық қалыпты қабылдайды.

Алдын ала берілетін пәрменде қарумен тәсілдерді орындаған кезде қажет болған кезде қарудың атауы аталады.

Мысалы: «Автоматтарды кеуде – ГЕ!».

Бөлімшенің немесе жекелеген әскери қызметшінің назарын аудару мақсатында қажет болған кезде алдын ала берілетін пәрменде бөлімшенің атауы немесе әскери қызметшінің атағы мен тегі аталады.

Мысалы: «Взвод (3 - ші взвод), ТОҚТА», «Қатардағы жауынгер, Әлімов, Артқа БҰ-РЫЛ!».

Тәсілді болдырмау немесе тоқтату үшін «ТОҚТАТ» пәрмені беріледі. Осы пәрмен бойынша тәсілді орындауға дейін болған қалып қабылданады.

Үйрету кезінде Жарғыда көрсетілген саптық тәсілдер мен қозғалыстарды бөлінулер бойынша, сондай - ақ дайындық жаттығуларының көмегімен орындауға жол беріледі.

Мысалы: «Автоматты кеудеге, бөліну бойынша: жаса – БІР, жаса – ЕКІ, жаса – ҮШ». «Оңға, бөліну бойынша: жаса БІР, жаса – ЕКІ».

Бөлімшелерді сапқа тұрғызу «САПҚА ТҰР» командасы бойынша жүргізіледі, оның алдында сапқа тұрғызу тәртібі көрсетіледі.

Мысалы: «Бөлімше, бір қатарға САПҚА ТҰР».

Осы команда бойынша әскери қызметші саптағы өз орнына жедел тұруы, белгіленген аралық пен арақашықтықты сақтауы, саптық қалыпты қабылдауы тиіс.

Сапқа тұрғанға дейінгі және саптағы сарбаздың міндеттері.

Әскери қызметші:

- өз қаруының, оған бекітіліп берілген қару - жарақтың, әскери және басқа да техниканың оқ - дәрілердің жеке қорғану құралдарының, шенеңтік аспаптардың, киім кешек пен жабдықтың ақаусыздығын тексеруге;

- киім - кешекті ұқыпты реттеуге, жабдықты дұрыс киюге және келтіруге, жанында тұрған әскери қызметшілерге байқалған кемшіліктерді жоюға көмектесуге;

- саптағы өз орнын білуге, оған жылдам, әбігерсіз тұруға; қозғалыста түзулікті, белгіленген аралық пен арақашықтықты сақтауға; қауіпсіздік талаптарын сақтауға; рұқсатсыз саптан (машинадан) шықпауға;

- сапта рұқсатсыз сөйлеспеуге;
- өз командирінің командаларын мұқият тыңдауға, басқаларға бөгет жасамай, оларды жылдам және нақты орындауға;
- командаларды бұрмаламай, дауыстап және анық жеткізуге міндетті.

Саптық тұрыс. «Сапқа тұр!», «Түзел!», «Тік тұр!», «Еркін тұр!», «Реттел!», «Тоқтат!», «Баскиімдеріңді (баскиімді) ШЕШ!», «Баскиімдеріңді (баскиімді) ки!»

Саптық қалып «САПҚА ТҰР!» пәрмені бойынша қабылданады. Осы пәрмен бойынша жылдам сапқа тұрып, қалыпты жағдайда тік тұру керек, өкшелерді қосып, аяқтың ұшы маңдайшеп сызығы бойынша, оларды табан еніне қойып түзеу керек; тізені жазу, бірақ Тым қатайтпау керек; кеудені шамалы көтеріп ал денені біршама алға ұстау керек; ішті тарту керек; иықтарды артқа жазу керек; саусақтарды жартылай бүгіп, алақандарды ішке қаратып, ер жанына тиетіндей етіп қолдарды төмен түсіру керек;

басты жоғары және тік, иекті алға шығармай ұстау керек; өзінің алдына қарап тұру керек; шұғыл іс - қимылға даяр болу керек.

Орнында «ТІК ТҰР!» пәрмені бойынша саптық қалыпты жылдам қабылдау және қозғалмау керек.

Саптық қалып орнында пәрменсіз де қабылданады:

Қазақстан Республикасының Мемлекеттік Гимні орындалған уақытта, командир (бастық) назар аударған, бұйрық берген және алған, баяндаған, әскери сәлемдесуді орындаған кезде, сондай – ақ пәрмендерді берген кезде. Қазақстан Республикасының Мемлекеттік Гимні орындалған уақытта взод командирі және одан жоғары бөлімшелер командирлері қолдарын баскиіміне апарады.

«ЕРКІН ТҰР!» пәрмені бойынша еркін тұрып, оң немесе сол тізені бос ұстау, бірақ орнынан кетпеу, назарды әлсіретпеу және сөйлеспеу керек.

«РЕТТЕЛ» пәрмені бойынша саптағы өз орнын тастамай, қаруды, киім - кешек пен жабдықты түзеу керек; қажет болған кезде рұқсат алу үшін саптан шығып тікелей бастыққа өтініш жасау керек.

«РЕТТЕЛ» пәрмені алдында «ЕРКІН ТҰР!» пәрмені беріледі.

Тәсілді болдырмау немесе тоқтату үшін «ТОҚТАТ!» пәрмені беріледі.

Осы пәрмен бойынша тәсілді орындауға дейін болған қалып қабылданады.

Баскиімді шешу үшін «**Баскиімді ШЕШ!**», ал кию үшін «**Баскиімді КИ!**» деген пәрмен беріледі. Шешілген баскиім кокардасы алға қаратылып, сол қолдың шынтағы бүгілген күйде ұсталады.

Қарусыз немесе қарумен «арқаға» күйінде баскиім оң қолмен ал қарумен «қарубауға», «кеудеге» және «аяққа» күйлерінде сол қолмен шешіледі және киіледі. Карабинмен «иыққа» күйінде баскиімді шешкен кезде карабин алдын ала «аяққа» күйіне түсіріледі.

б) Қорытынды бөлім:

Сұрақтар:

1. Әскери қызметшілердің саптық элементтері мен саптық қалыбы туралы не білдіңдер?
2. Қайта сап құру үшін қандай командалар беріледі?
3. Әскери қызметшінің міндеттерін анықтаңдар.
4. Алдын ала берілетін және орындалатын командалар ерекшелігі туралы айтып беріңдер . Алдын ала берілетін команданың қажеттілігі неде?
5. Сап, қатар, қаптал, маңдайшеп, саптың тыл жағы, аралық, арақа шықтық, сап ені, саптың тереңдігі сияқты сап элементтеріне анықтама беріндер.